

УДК 005.5:351

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.7>

Кіфоренко Оксана Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент,

докторант кафедри регіональної політики

Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0001-8838-0068

ГАЛУЗЕВЕ СПРЯМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ»

SECTORAL DIRECTION OF THE CONCEPT «PUBLIC ADMINISTRATION»

Публічне управління є невід'ємною частиною функціонування будь-якої сфери функціонування суспільства. Особливістю застосування публічного управління є те, що воно забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей. Публічне управління є об'ємним поняттям, котре включає в себе елементи багатьох точних та природничих наук. Ефективне публічне управління сприяє підвищенню конкурентоспроможності держави та є фундаментальною основою в досягненні економічних, соціальних та політичних цілей на місцевому, регіональному та глобальному рівнях. Ефективне публічне управління неможливе без застосування результатів наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних дослідників у сферах, передусім, державотворення, менеджменту, законотворчості, економіки, фінансів та ін. Застосування публічного управління у кожній окремій галузі має свою специфіку та особливості. У представленому дослідженні була зроблена спроба відобразити специфіку та особливості застосування публічного управління у різноманітних сферах функціонування суспільства шляхом аналізу наукових розвідок вітчизняних дослідників. Наведені наукові розвідки вітчизняних дослідників щодо публічного управління інклюзивним розвитком країни, інклюзивним місцевим розвитком, на регіональному рівні, регіональним розвитком, регіональною політикою сталого розвитку, на рівні територіальних громад, інноваційним розвитком, соціальними ризиками, розвитком сільських територій, розвитком обслуговуючої кооперації, в галузі водного господарства, сферою екології, у сфері екологічної безпеки, регіональною освітньою системою, правовою освітою, у галузі фізичної культури і спорту та ін. розкривають надзвичайне різноманіття специфічних особливостей застосування публічного управління у різноманітних площинах функціонування суспільства.

Ключові слова: публічне управління, держава, суспільство, галузь, специфіка.

Public administration is an integral part for the functioning of any society sphere. A significant feature of the public administration application is that it provides a considerable increase of the governance activities efficiency due to the high level of public support and consolidation of society around common goals. Public administration is a comprehensive notion that includes elements of many exact and natural sciences. Effective public administration contributes to the competitiveness of the state increase and is a fundamental basis for the achievement of economic, social and political goals at the local, regional and global levels. Effective public administration is impossible without the application of the scientific investigations results achieved by the domestic and foreign researchers, first of all, in the spheres of state-building, management, law-making, economy, finance, etc. The application of public administration in each separate sphere has its own specifics and features. In the presented research, an attempt was made to reflect the specifics and significant features of public administration application in various spheres of society's functioning by analysing the scientific investigations of domestic researchers. The scientific research of domestic researchers regarding the public administration of inclusive development of the country, inclusive local development, regional development, regional policy of sustainable development, at the level of territorial communities, innovative development, social risks, development of rural areas, development of service cooperation, in the field of water management, by the sphere of ecology, in the field of environmental safety, regional education system, legal education, in the field of physical culture and sports, etc. reveals an extraordinary variety of specific features of the public administration application in various spheres of society's functioning.

Key words: public administration, state, society, sphere, specifics.

Вступ. У ці непрості часи сьогодення, належне публічне управління має особливо важливе значення для суспільства. Громадянам будь-якої держави важливо бачити, що уряд вчасно та ефективно реагує на всі їх потреби та робить усе можливе для підвищення комфорту та рівня їх

життя. Ефективне публічне управління неможливе без застосування результатів наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних дослідників у сферах, передусім, державотворення, менеджменту, законотворчості, економіки, фінансів та ін. Ефективне публічне управління, крім всього іншого, сприяє

підвищенню конкурентоспроможності держави та є фундаментальною основою в досягненні економічних, соціальних, політичних та інших цілей як на місцевому, так і на регіональному та глобальному рівнях. Будучи підвидом загального поняття «управління», публічне управління є задіяним у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Проте, застосування публічного управління у кожній окремій галузі має свої особливості, спроба відобразити котрі і була зроблена у представленому дослідженні шляхом аналізу наукових розвідок вітчизняних дослідників.

Результати та дискусія. Досліджуючи галузеве спрямування поняття публічного управління вважаємо за доцільне згадати у представленому дослідженні наступні наукові праці. Так, С.І. Ібрахім під публічним управлінням інклюзивним розвитком країни розуміє «діяльність, яка забезпечує ефективне функціонування системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також передбачає широке залучення різних зацікавлених сторін задля забезпечення такого розвитку країни, при якому кожна людина, кожен суб'єкт господарської діяльності, кожен регіон активно і рівноправно включено у його здійснення, водночас задоволення теперішніх потреб суспільства, не стає загрозою для майбутніх поколінь і не відбувається за їх рахунок» [9, с. 4]. Наступний науковець, котрий працює у галузі близькій до сфери наукового зацікавлення дослідника згаданого вище, це А.В. Кожина, котра стверджує, що публічне управління інклюзивним місцевим розвитком це «діяльність органів публічної влади в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків щодо формування і реалізації управлінських рішень для забезпечення структурних змін, яка призводить до певних темпів економічного зростання при одночасному зменшенні нерівності і бідності, та супроводжується економічною і соціальною активністю на місцевому рівні, що забезпечує підвищення добробуту, продуктивну зайнятість, безпеку, ощадливе використання ресурсів, рівний і справедливий доступ до можливостей і послуг для широкого кола місцевого населення, суб'єктів господарської діяльності та всієї території громади» [10, с. 6].

Якщо ж ми звернемо свою увагу у бік регіонального рівня застосування публічного управління, то тут варто відзначити точки зору наступних учених, зокрема І.В. Тютюнник вважає публічне управління на регіональному рівні «структурним елементом системи управління суспільним розвитком, що охоплює спільну діяльність органів місцевого самоврядування і місцевих органів

державної виконавчої влади на певній території (області; регіоні), які здійснюють скоординовані дії з розробки та реалізації державної регіональної політики та іншої управлінської діяльності, спрямованої на регламентацію і регулювання суспільних відносин на підвідомчій території» [19, с. 109]. Колектив авторів на чолі із А.О. Азаровою стверджує, що «публічне управління регіональним розвитком – це управлінська діяльність, в якій об'єктом слугує регіон, а суб'єктом – органи місцевого самоврядування» [1, с. 89]. А.П. Лелеченко публічне управління регіональною політикою сталого розвитку визначає як «цілеспрямований вплив на соціально – економічні й політичні процеси, який охоплює дії влади і неурядових акторів» [11, с. 27–28]. На думку О.І. Бобровського, публічне управління на рівні територіальних громад, є «демократичним інститутом, який реалізує складні соціально-економічні та макроекономічні процеси соціальних систем відкритого типу на території їх розташування із застосуванням державного і муніципального управління суб'єктами суспільної праці, створює і реалізує контури й процеси побудови органів управління для здійснення функцій публічного управління на рівні територіальних громад» [4, с. 5].

Змінюючи кут розгляду досліджуваного поняття, звертаємо увагу на публічне управління інноваційним розвитком, котре Т.М. Радчук розуміє як «систему законодавчих, адміністративних та регуляторних дій, що визначають організаційні, економічні та правові умови для інновацій» [16]. Досліджуючи роль публічного управління у формуванні нової моделі державного регулювання економіки, колектив авторів на чолі з В.П. Яковчуком стверджує, що «публічне управління – це наука про керування суспільною думкою, а не тільки налагодження та підтримка доброзичливих відносин між державою, організаціями і громадянськістю» [20, с. 3].

При дослідженні ролі системи публічного управління в соціальній сфері суспільства, О.А. Дегтяр стверджує, що «публічне управління – це гласна взаємодія державного апарату і суспільства при прийнятті важливих для суспільства рішень, дій, як відкрита публічна сфера суспільних інтересів, в якій всі суспільні інститути, громадяни можуть бути не тільки в ролі об'єктів управління, але і виступати суб'єктами, автономними одиницями у відносинах з органами влади і управління» [6, с. 91]. Надалі розглядаючи соціальну сферу застосування публічного управління, цікавим є трактування публічного управління соціальними ризиками, котре О.І. Білик розглядає

як «встановлену систему норм, правил, механізмів та інструментів, затверджених законодавчо, які формують стратегію оптимізації рівня соціальних ризиків та наслідків їх настання в державному, громадському та приватному (підприємницькому та особистісному) секторах» [3, с. 3]. Публічне управління розвитком сільських територій, на думку колективу авторів на чолі із А.П. Савковим, є «формою діяльності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, що проявляється в прийнятті відповідних нормативно-правових актів, концепцій, стратегій і програм, спрямованих на розв'язання соціально-економічних проблем сільської місцевості та покращання умов проживання сільських мешканців» [18, с. 15]. За словами С.М. Приліпка, «публічне управління розвитком обслуговуючої кооперації – це прийняття спільних управлінських рішень органами публічної влади з представниками кооперативів і кооперативних об'єднань, бізнесу, інститутів громадянського суспільства та міжнародної спільноти щодо розбудови кооперативного руху з обслуговування сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення на засадах комплексного підходу до сталого розвитку сільських територій, використовуючи відповідні взаємоузгоджені механізми та інструменти їх реалізації на міждержавному, державному, регіональному і місцевому рівнях з урахуванням позитивного вітчизняного і зарубіжного досвіду» [14].

Серед дослідників, сфера наукових інтересів котрих перетинається з площиною екології та її складових, варто згадати зокрема К.А. Рябець «публічне управління в галузі водного господарства – це взаємоузгоджена, скоординована, відкрита та прозора діяльність системи публічних інституцій, яка заснована на ІУВР (інституційне управління водних ресурсів) за басейновим принципом і здійснювана з метою забезпечення потреб населення та сфери виробництва достатньою кількістю води та належної її якості; раціонального використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів; запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків» [17, с. 211]. Публічне управління сферою екології визначається Н.І. Деревягіною та М.О. Сичовою як «різновид управління, суб'єктами якого виступають органи державної влади, органи місцевого самоврядування та органи громадського управління (в межах громадянського суспільства), об'єктом є сфера екології, а керівні та контрольні впливи спрямовані на захист і збереження навколишнього середовища, забезпечення його безпеки» [7, с. 115]. П.В. Пенцак та Б.Б. Сьома визначають

публічне управління у сфері екологічної безпеки України – це «складний процес, який передбачає застосування комплексу взаємопов'язаних способів і засобів, спрямованих суспільством і державою та оздоровлення довкілля, ефективне поєднання природокористування і природоохорони та забезпечення нормальної життєдіяльності громадян» [12, с. 128]. О.С. Радькова, проводячи дослідження проблем поводження з твердими побутовими відходами, визначає збалансоване публічне управління як «пошук найкращого способу поєднання та використання ресурсів органів влади, приватного сектору, місцевого самоврядування та населення задля досягнення узгодженості між ними та реалізації спільної мети...» [15, с. 62].

Освітня галузь застосування публічного управління звертає на себе нашу увагу завдяки працям таких науковців, як О.В. Поступна, котра вважає «публічне управління регіональною освітньою системою діяльністю органів публічної влади та інших суб'єктів, яким делеговані публічні повноваження, спрямована на впорядкування, функціонування, збереження та розвиток регіональної освітньої системи як підсистеми державної освітньої системи та складової частини системи регіонального комплексу, яка представлена сукупністю складників освіти (освітні інститути формальної, неформальної та інформальної освіти, освітні програми, суб'єкти освітньої діяльності, регіональні органи управління освітою та органи забезпечення якості освіти, громадські організації в освітній сфері, освітня інфраструктура тощо), створених для задоволення запиту населення на освітні послуги та запиту на спеціалістів для регіонального ринку праці» [13, с. 31–32]. В.Г. Бульба та О.С. Полякова трактують публічне управління правовою освітою як «специфічний вид суспільно корисної діяльності, що здійснюється певною сукупністю суб'єктів, спрямованого на забезпечення цілеспрямованості, організованості, ефективного функціонування та розвитку системи правової освіти» [5, с. 12]. Публічне управління у галузі фізичної культури і спорту, за словами М.А. Журби, це «сервісно-упорядковуючий вплив органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів (установ, організацій, фізичних осіб), яким делеговано відповідні повноваження щодо забезпечення реалізації рівного доступу до фізкультурно-спортивної діяльності» [8, с. 4].

Висновки. Таким чином, публічне управління є невід'ємною частиною функціонування будь-якої сфери функціонування суспільства. Воно є об'ємним поняттям, котре включає в себе

елементи багатьох точних та природничих наук. Будучи надзвичайно складним об'єктом, суспільство висуває свої вимоги до публічного управління різними його сферами, беручи до уваги специфіку функціонування тієї чи іншої його ланки. Особливістю застосування публічного управління є те, що воно забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей [2, с. 39]. Наведені наукові розвідки вітчизняних дослідників розкривають надзвичайне різноманіття специфічних особливостей застосування публічного управління у різноманітних площинах функціонування суспільства. Але, не дивлячись на велику кількість особливос-

тей застосування публічного управління у кожній окремій сфері суспільного життя, публічне управління має певний набір ознак, принципів, методів, котрі характеризують дане поняття як таке та використовуються незалежно від галузі застосування. Тому, узагальнивши результати досліджень вітчизняних науковців, пропонуємо під публічним управлінням (у його загальному сенсі, без галузевої специфікації) розуміти цілеспрямований вплив органів державно-громадського управління на об'єкти суспільних відносин на місцевому, регіональному, державному та глобальному рівнях у межах діючого нормативно-правового поля з метою покращення соціально-економічного стану країни та добробуту її громадян.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Азарова А. О. та ін. Шляхи удосконалення публічного управління регіональним розвитком на основі сучасних ІТ-технологій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 88–99. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2019.pdf
2. Аль-Атті І. В. Публічне управління: сутність і визначення. 2018. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rc=t=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi60dz1-dX4AhXrlosKHW9fBHs4ChAWegQIAhAB&url=https%3A%2F%2Faspects.org.ua%2Findex.php%2Fjournal%2Farticle%2Fdownload%2F433%2F428%2F&usq=A0vVaw1Kc23WWfX9vUW6rpeUEW-o>
3. Білик О.І. Розвиток системи публічного управління соціальними ризиками в умовах цифрових трансформацій : дис. ... д-ра наук. з держ. управл. : 25.00.02 – «Механізми державного управління». Миколаїв, 2021. 535 с. URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/Disertatsiya_Bilik_compressed.pdf
4. Бобровський О. І. Удосконалення організаційно-технологічного забезпечення органів публічного управління: функціонально-діяльнісний підхід : дис. ... д-ра філос. : 281 – «Публічне управління та адміністрування».. Дніпро, 2021. 301 с. URL: http://www.dridu.dp.ua/nauka/df/dis/Bobrovskiy_dissertation.pdf
5. Бульба В. Г., Полякова О. С. Визначення сутності поняття «публічне управління правовою освітою» як основного поняття в правоосвітній галузі України. 2016. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/DeBu_2016_1_13.pdf
6. Дегтяр О. А. Роль системи публічного управління в соціальній сфері суспільства. 2016. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-sistemi-publichnogo-upravlinnya-v-sotsialny-sferi-suspilstva/viewer>
7. Дерев'ягіна Н. І., Сичова М. О. Засоби публічного управління охороною навколишнього природного середовища в Україні. 2020. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17-18_2020/20.pdf
8. Журба М. А. Публічне управління у галузі фізичної культури і спорту. 2020. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8048/Jurba_AKD.pdf?sequence=1&isAllowed=y
9. Ібрахім С. І. Ганнам Вдосконалення механізмів публічного управління інклюзивним розвитком країни в умовах глобальних трансформацій : дис. ... д-ра філос. : 281 – «Публічне управління та адміністрування». Київ, 2020. 210 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VcEWyGMUijCd5dTqMSfbLeredXzEyxW/view>
10. Кожина А. В. Теоретико-методологічні засади публічного управління інклюзивним місцевим розвитком : автореф. дис. ... д-ра наук. з держ. управл. : 25.00.02 – «Механізми державного управління». Київ, 2021. 496 с. URL: https://www.academia.edu/76009264/%D0%A2%D0%95%D0%9E%D0%A0%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%9E_%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%A7%D0%9D%D0%86_%D0%97%D0%90%D0%A1%D0%90%D0%94%D0%98_%D0%9F%D0%A3%D0%91%D0%9B%D0%86%D0%A7%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%9E_%D0%A3%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9B%D0%86%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%86%D0%9D%D0%9A%D0%9B%D0%AE%D0%97%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%9C_%D0%9C%D0%86%D0%A1%D0%A6%D0%95%D0%92%D0%98%D0%9C_%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%9A%D0%9E%D0%9C_%D0%90%D0%92%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%95%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%90%D0%A2_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97
11. Лелеченко А. П. Публічне управління регіональною політикою сталого розвитку в Україні : дис. ... д-ра наук. з держ. управл. : 25.00.02 – «Механізми державного управління». Київ, 2021. 464 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1-7yX4HJZ_bfKiWLFsifoT231ZmzfM1qC/view

12. Пенцак П. В., Сьома Б. Б. Стан та перспективи забезпечення публічного управління у сфері екологічної безпеки України. 2020. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-2-2020/visnik-2-2020.pdf#page=125>
13. Поступна О. В. Публічне управління регіональними освітніми системами в Україні. 2021. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/14565/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D0%A3%20%D0%A0%D0%9E%D0%A1%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_2021.pdf
14. Приліпко С. М. Публічне управління розвитком обслуговуючої кооперації сільських територій в Україні : дис. ... д-ра наук. з держ. управл. : 25.00.02 – «Механізми державного управління». Київ, 2019. 540 с. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/136/files/c10c5e4c-3449-4ec9-8b43-3ea48b8301c0.pdf>
15. Радькова О. С. Поводження з твердими побутовими відходами як результат збалансованого публічного управління. 2018. URL: <http://ap.kh.ua/index.php/apdu/article/view/311/437>
16. Радчук Т. М. Механізми публічного управління інноваційним розвитком економіки : дис. ... д-ра філос. : 281 – «Публічне управління та адміністрування». Чернігів, 2021. 186 с. URL: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/22493>
17. Рябець К. А. Політико-правове формування теорії публічного управління у водному господарстві України. 2018. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/28169/1/K_Riabets_ZNADU_2_IS.pdf
18. Савков А. П. та ін. Публічне управління сільськими територіями України. 2016. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/22841/1/posibnyuk-2016%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%A2.%D0%92.%20%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%BC%D0%B8%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf>
19. Гютюнник І. В. (н.в.). Модернізація публічного управління на регіональному рівні як об'єкт наукового аналізу. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/137/files/e3876b57-27f4-43e0-8fc3-e9595b0786f4.pdf>
20. Якобчук В. П. Роль публічного управління у формуванні нової моделі державного регулювання економіки. 2018. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efek_2017_1_10.pdf